

Енергетична безпека України: Сучасні загрози та проблеми правового врегулювання

*Олександр Суходоля, д.держ.упр., професор
завідувач відділу енергетичної та техногенної безпеки
Національного інституту стратегічних досліджень*

Визначення змісту терміну «енергетична безпека»

Найбільш поширені концептуальні підходи до розуміння поняття «енергетична безпека»:

стан захищеності систем енергозабезпечення (або галузей ПЕК)

(мова іде переважно про «технічний вимір», що у найпростішій формі зводиться до збереження працездатності енергетичних систем (обладнання). В англomовному середовищі це відображається концепцією «наявності» – «availability/accessibility»);

стан захищеності громадян, суспільства, економіки від загроз

незадовільного енергозабезпечення *(мова іде про взаємозв'язок «технологічної» та «економічної» складової організації діяльності енергетичного сектору та його відображення у вартості «енергопостачання» споживачів, суспільства, держави. В англomовному середовищі це відображається концепцією «доступності» – «affordability»);*

стан захищеності інтересів (національних, державних) в

енергетичній сфері *(мова іде про право та спроможність національного уряду приймати суверенні рішення незважаючи на позиції інших суб'єктів. В англomовному середовищі це концепція «політичних рішень» - «policy», та їх «прийнятністю» «acceptability».*

Проблеми правового регулювання

Аспекти «забезпечення енергетичної безпеки»
та їх відображення в законодавстві

враховуючи проблематику:

- політичну;
- економічну;
- технологічну;

а також :

- галузеву конкуренцію;
- суперечливість галузевого законодавства;
- світоглядні відмінності (*моделі енергетичних ринків, методи регулювання*)

Засади державної політики та правового регулювання

Предмет законопроекту визначається через:

- терміну «енергетична безпека»
- і відповіді на такі принципові питання:
 - рівень відповідальності держави за «енергетичну безпеку» (*за що відповідає держава перед споживачем: ціна чи умови і правила?*);
 - сфери регуляторного впливу держави (*які аспекти енергетичної безпеки буде підпадати під правове регулювання чи ринкове?*);
 - рівня суверенності в системі міжнародних відносин (*маємо право обмежити дію міжнародних правил ?*);

Засади державної політики та правового регулювання

Пропонується визначення «енергетична безпека» – спроможність країни технічно надійним й безпечним, економічно ефективним та екологічно прийнятним способом задовольнити потреби суспільства в енергоресурсах, забезпечити стале функціонування національної економіки в нормальних умовах та в умовах особливого та надзвичайного стану та суверенність країни у формуванні і здійсненні політики захисту національних інтересів;

Засади державної політики та правового регулювання

Національні інтереси України у сфері енергетичної безпеки
(фіксація «місця» законодавчого визначення «енергетичної безпеки» в системі національних інтересів)

Принципи реалізації державної політики
(визначення «можливого» і «неможливого» в рамках цієї політики держави у сфері енергетичної безпеки)

Напрями державної політики
(загальні напрями політики, які мають забезпечити реалізацію національних інтересів)

Пріоритети державної політики (конкретизація напрямів поточної політики на період 20-50 років. Даний аспект також може бути відображений у стратегії?)

Засади державної політики та правового регулювання

Загрози енергетичній безпеці України

(фіксація «місця» закріплення «загроз» в системі стратегічного планування).

«Загрози» не доцільно фіксувати Законом, а лише визначити завдання щодо затвердження «Переліку загроз». Затверджений перелік загроз має стати основою для стратегічного планування заходів із їх попередження

Повноваження суб'єктів у сфері енергетичної безпеки

(формування організаційної системи забезпечення енергетичної безпеки)

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки

Практичний вимір політики:

Енергетична стратегія України – як документ політики на довгостроковий період (цілі, ідея та способи забезпечення сталого розвитку енергетики **в прогнозованих умовах**);

План енергетичної стійкості України – як документ політики на короткостроковий період (завдання, методи та механізми забезпечення стійкості енергетики **в непрогнозованих умовах, кризове реагування**);

Енергетичний баланс України – як форма (і документ) взаємоузгодженої системи оцінки ресурсної та технологічної бази системи забезпечення потреб суспільства та держави в енергії;

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки

Практичний вимір політики:

Безпека та стійкість критичної енергетичної інфраструктури – як механізм узгодження дій суспільства для захисту інфраструктури системи забезпечення потреб суспільства та держави в енергії, умовах непрогнозованих умовах за всім спектром загроз;

Система управління ризиками – як механізм організації сценарного прогнозування ризиків та управління імовірним розвитком ситуації для запобігання реалізації (пом'якшення) ризиків енергетичній безпеці (фактично складається із скоординованого застосування пропонованих законом механізмів та інструментів);

Оцінки рівня загроз та енергетичної безпеки України - як механізм оцінки стану енергетичної безпеки та формування «нових» пріоритетів політики, відповідно до поточного рівня та типу загроз;

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки

Особливості реалізації політики:

В кризовій ситуації

– в період дії загрози порушення функціонування «нормальних» правил енергетичних ринків ринку (без застосування спеціального законодавства);

В надзвичайній ситуації

В період надзвичайного стану

В особливий період

– в період порушення «нормального» функціонування енергетичного сектору та запровадження окремого правового стану в країні (чи окремій території) із застосуванням спеціального законодавства;

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки

Особливі інструменти реалізації політики:

Міжвідомчий кризовий штаб у сфері енергетики – як інструмент та механізм координації дій в особливі періоди та ситуації;

Інформаційне забезпечення у сфері енергетичної безпеки – як механізм збору, аналізу інформації та прогнозування розвитку ситуації, інформування зацікавлених осіб щодо стану справ та інформаційно-аналітична підтримка в умовах запобігання, реагування і пом'якшення впливу кризової ситуації;

Стратегічні запаси енергоресурсів та енергетичного обладнання – як інструмент запобігання виникнення кризової ситуації;

Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної безпеки

Особливі інструменти реалізації політики:

Обмежувальні заходи в енергетичному секторі – як механізм та інструмент запобігання виникнення негативних наслідків для національної безпеки в умовах настання кризової ситуації;

Міжвідомча комісія (координаційний центр) з питань енергетичної безпеки – як механізм та інструмент консолідації зусиль та реагування на загрози національній безпеці, що формуються у сфері енергозабезпечення;

Захист національних інтересів у сфері енергетичної безпеки на зовнішніх енергетичних ринках – як механізм захисту інтересів України у зовнішньополітичному вимірі;

Фінансування заходів у сфері забезпечення енергетичної безпеки – як механізм відображення інтересів «безпеки» в процесі прийняття інвестиційних та політичних рішень розвитку енергетичного сектору;

Подальші кроки
Розробка законопроекту